

3.7.2018
כ' תמוז תשע"ח

לכבוד
ח"כ מירי רגב
שרת התרבות

הנדון: תגובת האיגודים להצעת חוק הקולנוע (תיקון מס' 5)

שלום רב,

1. כפי שידוע לך, איגודי היוצרים והיוצרות בתחום הקולנוע והטלוויזיה בירכו על ההחלטה להקים ועדה לבחינת מצב קרנות הקולנוע הציבוריות.
2. ראינו חשיבות גדולה בפעילות הוועדה, הופענו בפניה, ושיתפנו במידע הרב הקיים אצלנו, תוך השקעת מאמצים ומשאבים רבים על מנת להשתתף בדיונים ולהעביר לוועדה את עמדותינו ועמדות המיוצגים על ידנו.
3. בשל כך ובשל החשיבות הגדולה שאנו רואים למסקנותיה של הוועדה ולהצלחתו ופריחתו של הקולנוע הישראלי, ציפינו למסקנות הוועדה ואנו מבקשים ללמוד מהן ולהגיב עליהן, בהתאם לאופן בו הדברים מתנהלים בדרך כלל.
4. יחד עם זאת, בקשתנו להארכת מועד התגובה להצעת החוק נענתה כמעט ריקם ונתקבלה דחייה של יומיים בלבד להגשת תגובתנו.
5. על כן, ובכפוף לחששותינו כי המדובר בהתנהלות לא תקינה שוודאי שלא מכבדת את היוצרים ואת הציבור, ובכפוף לכך שטרם עלה בידינו ללמוד את מסקנות הוועדה ולגבש עמדה ביחס אליהן - להלן תגובתנו.

הצעת מסלול סיוע נוסף לסרט

6. הוספת מסלול סיוע נוסף לסרט המועלה בסעיף 12א1 להצעת החוק, נראית לכאורה כעניין חיובי שאין לנו אלא לברך עליו, אלא שהדרך המוצעת לכך איננה נכונה בעינינו, אם המטרה היא קידום של יצירת הקולנוע הישראלי.
7. הסיבה לכך היא שהיכרות עם תעשיית הקולנוע הישראלית מעלה כי מדובר בתעשייה ריכוזית מאד אשר פועלים בה מעט מאוד שחקנים בעלי הון אשר מתאפשר להם לפעול ללא תמיכת הקרנות.
8. משמעות התיקון בנסיבות העניין, ובהתייחס לשוק הקולנוע הישראלי בפועל, היא העברת 15% מתקציב הקולנוע לידי בעלי הון בודדים (שלא לומר בעל הון אחד בלבד), מבלי שיוצרי הקולנוע הישראליים יוכלו להנות מהכספים הללו ו/או שהקולנוע הישראלי יקודם באמצעותו.
9. אנו חושבים שיהיה נכון יותר, בדומה לאופן בו הדברים פועלים במדינות רבות בעולם, ביניהן צרפת, לקבוע כי מסלול הסיוע הנוסף יהווה ENVELOPE, בו יישמרו הכספים עבור יוצרי של סרט קולנוע שהצליח מסחרית וישמשו אותם להפקת הסרט הבא שלהם. כך מייצרת המדינה באמצעות תמיכתה אופק כלכלי להמשך יצירתם של היוצרים והיוצרות ומאפשרת לקולנוע להתקדם.

מאגר הלקטורים

10. התבחינים המגדירים את זכאותו של אדם להיכלל במאגר הלקטורים, לתפיסתנו אינם נכונים, ומעידים על העדר הכרה בכך שהקולנוע הינו מקצוע וכי על מנת להעריך סיכויי הצלחה של תסריט נדרש ידע קולנועי, ולא רק תרבותי. לקטור איננו רק אדם שקורא סיפור וחושב אם הוא טוב. לקטור צריך להיות גם איש מקצוע אשר מכיר את הדרך שאותה עובר תסריט מרגע היכתבו ועד לעלייתו למסך. בשום תעשייה בעולם לא יעלה על הדעת להפקיד את ההחלטה באיזה פרויקטים להשקיע בידי אנשים שאינם בקיאים ברזי המקצוע המדובר. משול היה הדבר להענקת הסמכות להחליט היכן לבנות כבישים בידי של מעצב פנים.
11. הקמת מאגר הלקטורים כפי שמופיע בתבחינים הבלתי מקצועיים שמוצעים בהצעת החוק, תוביל להצפת תחום הקולנוע במקבלי החלטות שאינם בעלי הכשרה אמנותית ו/או מקצועיות מתאימה.
12. אנו מציעים, לפיכך, לייצר מנגנון חלופי שיאפשר גיוון של הלקטורים מבלי לפגוע ביכולת המקצועית של תעשיית הקולנוע הישראלית.
13. לאמור לעיל מצטרף גם ס' 12 א(ב) (2), הוא הסעיף המגדיר את ניגוד העניינים בזכאות לכהונה כלקטורים, המנוסח באופן שמונע מכל אדם בעל ניסיון, ידע מקצועי ו/או המתפרנס מיצירת קולנוע וטלוויזיה בישראל זכאות להיכלל במאגר הלקטורים. זאת בשל המניעה מכל יוצר או יוצרת הפועלים בשדה הקולנוע כיום להגיש מועמדותם לשמש כלקטורים, מחשש לניגוד עניינים.
14. כאשר, כפי שמוצע בתיקון החוק, השליטה על מנגנון המינוי של הלקטורים מצויה בידי משרד התרבות והיכולת למנוע מאדם לכהן כלקטור כל כך פשוטה ושרירותית, בעיקר אם אותו אדם מגיע מתחומי הקולנוע והטלוויזיה, יש בכך להעיד על ניסיון להדיר מגזר מקצועי שלם תחום מקצועו, ומעלה חשש של ניסיון לשליטה של המנגנון הממשלתי על תעשיית התוכן הקולנועי הישראלי ועל תוכנה – שליטה המגיעה לכדי פגיעה משמעותית וחוקתית בחופש הביטוי והיצירה.
15. כל זאת מבלי להתייחס לפגיעה הניכרת והלא חוקתית בחופש העיסוק של כלל יוצרי ועובדי תעשיית הקולנוע הישראלית בהיותם מנועים מלשמש בתפקידי לקטורה ולהתפרנס מהם – תפקיד אשר מהווה חלק מהכשרתם המקצועית.
16. אמנם, מטרתו המוצהרת של התיקון, קרי הגדלת הביזור כדי לא להשאיר את "הכרעת הגורלות" בידי קבוצה מצומצמת, הינה מבורכת בהחלט. אך בפועל, ההגדרות והקריטריונים כפי שמופיעים בהצעת התיקון לחוק כיום, עושים בדיוק ההיפך. משמעותם הפרקטית היא הפקדת החלטות הרות גורל לקולנוע הישראלי בידי קבוצה נבדלת ומצומצמת שתכריע בנושא שאינו בתחום התמחותה הישיר.
17. מעבר לכך, מדובר באחד מהסדרי ניגוד העניינים הקיצוניים במשפט הישראלי ואף בשיטות משפט אחרות בעולם. ראו "הסדרים משפטיים למניעת ניגוד עניינים: סקירה משווה" של מכון המחקר המשפטי של הכנסת.
18. עוד קובע תיקון החוק כי עד 70% מהלקטורים, בהתאם להחלטת שרת התרבות, שיועסקו על-ידי קרנות הקולנוע, יהיו מתוך המאגר הזה, אליו לא יוכלו להיכנס יוצרי הקולנוע.
19. סעיף זה מטיל למעשה לפתחו של מאגר לקטורים, המצוי בשליטה לא מקצועית ולא ממוקחת של משרד התרבות, את ההחלטה העיקרית לגבי הסרטים שימומנו על ידי הקרנות, ובכך נוטל למעשה כל מראית עין של עצמאות הקרנות ועצמאות היצירה הקולנועית.

20. כל האמור מעיד על חוסר הבנה, רצינות וכבוד לאמנות הקולנוע, אשר שנים ארוכות מביאה כבוד ויוקרה ותופסת נתח משמעותי בתרבות הישראלית, וכן על היעדר הכרות עם הדרך הארוכה אותה עבר וממשיך לעבור הקולנוע הישראלי, אל ייצוג הוגן ופולורליזם תרבותי. אנו סבורים שיותר מכל תעשייה אחרת, תעשיית הקולנוע הישראלי עושה את הדרך הזו ומובילה לכיוונים חיוביים.

21. כך עולה אף מהוועדה לבחינת התנהלות קרנות הקולנוע, בנתונה ניכר כי הקולנוע הישראלי עבר ועובר תהליך, ושהנתונים מהשנים האחרונות מעידים על שינוי משמעותי שעבר – כך פילוחי הנתונים השונים, מראים עלייה משמעותית של ייצוג לפריפריה כתוצאה מהתבחינים ומוכיחים מעל לכל ספק את יעילותם של הללו.
רק לסבר את האוזן – המספר הממוצע של יוצרים שנתמכו יותר מפעם אחת על ידי קרנות הקולנוע הוא ממוצע של כ- 9%, נתון מדהים שמעיד על העדר של "מועדון סגור" כפי שנטען. יתירה מכך, הנתון הזה מעיד אולי על העדר יכולת להתפרנס באופן סדיר מקולנוע בישראל, אך זה נושא לדיון אחר.

22. מסכם זאת יפה במכתב הפרידה שלו יו"ר מועצת הקולנוע היוצא, הפרופסור דוד אלכסנדר:

"הנפנו דגלים מחודשים בשמן של הפריפריה הגיאוגרפית ושל מסורות תרבותיות המאפיינות את החברה הישראלית לגוניה; הנחנו לפתחן של קרנות הקולנוע סדרה מעודכנת למבחני-תמיכה, שנועדו להסדיר את כל שלבי עבודתן, מבחירת הלקטורים, דרך המימון והליווי המקצועי הנאותים ועד לשיווק; היינו לפה ליוצרים ולסיפורים שלא כיכבו בזרם המרכזי של הקולנוע בארץ, ואנחנו רשאים להיות גאים שביזמתנו הגיע לקדמת המסך מספר משמעותי ביותר של יצירות ביכורים המציגות "פנים חדשות" בתעשייה. אני ועמיתי זכאים, אפוא, לרוות נחת ממה שקורה בקולנוע הישראלי ולסיים את המשמרת שלנו בסיפוק שתוצאות עבודתנו מצויות בכל היבט שלו: מסרטי הגמר של סטודנטים ועד ליבול המרשים והאיכות של סרטים בבתי הקולנוע. משלב פיתוח-תסריט ועד לפרסים בפסטיבל חו"ל ולקופות הכרטיסים בארץ, בהן נמכרו בשנה החולפת למעלה משני מיליון (!) כרטיסים."

23. אף בהלווייתו לאחרונה של לאון אדרי ז"ל, אמרה שרת התרבות בצדק רב, שלאון ומשה אדרי סייעו לקולנוע הישראלי להגיע למקום שבו לכל ישראלי יש בו במה, וכל ישראלי, לא משנה מהיכן הוא מגיע, זוכה להזדמנות.

24. אנו מתקשים להבין כיצד תעשייה אשר זוכה לתשבחות כגון אלו מיו"ר הגוף המפקח עליה, מוועדה שהוקמה על מנת לבחון אותה ואף משרת התרבות עצמה, נתקלת בניסיונות כה משמעותיים לפגוע בה, ניסיונות בדמותה של הדרה מוחלטת מהעשייה והביקורת המקצועיות ופגיעה בחופש הביטוי וחופש היצירה העומדים ביסודותיה.

25. לא בכדי, אכן העדר המקצועיות והניסיון בולט כשמביטים בהרכבה החסר של מועצת הקולנוע המכהנת כיום, זו שדנה בהמלצות וועדת הקרנות ובתיקון החקיקה המוצע. אין בה כמעט כלל נציגות מקצועית של תעשיית הקולנוע (בניגוד להנחיות חוק הקולנוע), ולכן העדר ההיכרות עם התעשייה, ייחודה וצרכיה איננו מפתיע.

26. **אנו מתקשים להבין מדוע כך הם פני הדברים?** גם אם נתעלם לרגע, משיקולים של חוקיות וחוקתיות, הגם שהללו, כפי שצינו, מוטלים בספק, מדוע משרד התרבות בוחר להוביל את ציבור יוצרי הקולנוע הישראליים למצב כה בעייתי ומדוע שיתוף הפעולה הרציף שאיגוד היוצרים מציעים שוב ושוב למשרד התרבות נענה בניסיונות פגיעה חוזרים ונשנים בתעשיית הקולנוע הישראלית ובעצמאותה?

27. איגודי היוצרים לא יסכימו עם פגיעה כזו בתעשיית הקולנוע, ביוצריה ובחופש העיסוק שלהם ועם ההצרה הבלתי חוקתית של חופש הביטוי בישראל. אנו חושבים כי ראוי יהיה להותיר את מרחק הזרוע המצוי בין ההחלטות הפוליטיות להחלטות האמנותיות, להותיר את "החומה הסינית" ששומרת על חופש היצירה בישראל ומונעת את הפיכתה של היצירה הישראלית לתעמולה פוליטית של ממשלה זו או אחרת, ולמנוע את הפגיעות הבלתי חוקתיות הללו בציבור שלם בשם אג'נדות פוליטיות כאלו או אחרות.

28. אנו בטוחים כי דברינו יישמעו בקרב חברי הכנסת וכי הצעת החוק תתוקן באופן השומר על חופש הביטוי. אנו מאמינים כי ניתן להתגבר על המבוכה העתידית באמצעות תיקון הדברים כבר עתה טרם הגשת הצעת החוק ומציעים שוב את ידנו לשיתוף פעולה.

בכבוד רב,

יריב הורוביץ, יו"ר איגוד הבמאיות והבמאים (ע"ר)
עמית ליאור, יו"ר איגוד תסריטאי הקולנוע והטלוויזיה (ע"ר)
אסנת טרבלסי, יו"ר פורום היוצרים הדוקומנטרים (ע"ר)
יפעת פרסטלניק, יו"ר איגוד המפיקים לקולנוע וטלוויזיה (ע"ר)

עותקים:

עו"ד הדס פרבר - אלמוגי
יועמ"ש משרד התרבות

יוסי שרעבי
מנכ"ל משרד התרבות

גלית והבה שאשו
ראשת מנהל תרבות